

Borgarting lagmannsrett - LB-2008-121127

Instans	Borgarting lagmannsrett - Dom.
Dato	2008-12-08
Publisert	LB-2008-121127
Stikkord	Straffutmåling. Tvangsekteskap. Barnebortføring. Oppreisning.
Sammendrag	En irakisk mann ble dømt til fire års fengsel for å ha tvunget sin datter til å gifte seg da hun var 14 år, jf straffeloven § 222, samt å unndra henne fra barnevernmyndighetenes omsorg, jf straffeloven § 216. Han ble videre dømt til å betale kr 150 000 i oppreisning. En mann som var med på unndragelsen fra barnevernmyndighetenes omsorg, ble dømt til 8 måneders fengsel.
Saksgang	Drammen tingrett TDRAM-2008-42084 - Borgarting lagmannsrett LB-2008-121127 (08-121127AST-BORG/03). Anke til Høyesterett fra B nektet fremmet, HR-2009-338-U.
Parter	I. Begrenset anke: Oslo Statsadvokatembeter (Statsadvokat Erik Førde) mot A (Advokat Dagfinn Hodt). II. Begrenset anke: Oslo statsadvokatembeter (Statsadvokat Erik Førde) mot B (Advokat Martin Smith).
Forfatter	Lagmann Ola Dahl. Lagdommer Tone Aasgaard. Kst. lagdommer Erik Bredo Lund.

Drammen tingrett avsa 30.06.2008 dom med slik domsslutning:

1. A født 0.0.1958, dømmes for overtredelser av strl. § 222 annet ledd første setn. og § 216 første ledd, jfr. strl. § 62, til fengsel i 4 -fire- år.
2. B, født 0.0.1974, dømmes for overtredelse av strl. § 216 første ledd til fengsel i 8 -åtte- måneder med et varetektsfradrag på 3 -tre- dager.
3. Innen 14 -fjorten- dager fra forkynnelsen betaler A kr 200.000,- -tohundretusen kroner- i oppreisningserstatning til datteren C med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

A og B har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken fra A gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen og oppreisningskravet, subsidiært straffutmålingen og utmålingen av oppreisningserstatningen. Anken fra B gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen. Ankene er henvist til ankeforhandling for så vidt gjelder straffutmålingen og oppreisningskravet.

Ankeforhandling er holdt 05.12.2008 i Borgarting lagmannsretts hus. A var lovlig stevnet, men møtte ikke. Da det ikke var sannsynliggjort at han hadde lovlig forfall, og hans tilstedeværelse ikke var nødvendig for sakens opplysning, ble saken fremmet, jf straffeprosessloven § 336 tredje ledd. B og ett vitne har gitt forklaring. Øvrig bevisførsel fremgår av rettsboken.

Lagmannsretten bemerker:

A skal straffes for å ha presset sin datter, C, til å gifte seg med sin fetter da hun var 14 år. Videre skal han og B straffes for å ha unndratt C fra barnevernmyndighetenes omsorg. Tingretten har gitt følgende beskrivelse av familieforholdet og hendelsesforløpet:

Det er opplyst om familieforholdene at tiltalte A har to barn i sitt første ekteskap; datteren (fornærmede) C og sønnen D f. 1990. Barnas mor døde tidlig på 1990-tallet, og C sier at hun ble drept av sin mann. C er selv oppgitt å være født i 1988, men under hovedforhandlingen ble det framlagt et identitetsbevis som setter 1989 som fødselsåret, jfr. det endrede grunnlaget i titalen. Hennes far har bekreftet at 1988 ble benyttet som fødselsår i Irak fordi det medførte økonomiske fordeler der, men at 1989 er riktig.

Tiltalte A giftet seg på ny i 1993 med E. Han har en sønn i det nye ekteskapet. Kona og de tre barna kom til Norge i mars 2003. Her gikk C på ungdomsskole. Høsten 2004 gikk hun over på X videregående.

Tiltalte B kom til Norge i 1999. C har oppgitt at han er bror av As kone E, men B har bestridt det. Under hovedforhandlingen ble det imidlertid opplest en politiforklaring som E har gitt, og i den erklærer hun at B ble satt bort til slekt som liten fordi foreldrene deltok i frigjøringskampene. De ble senere drept. B har oppfattet fosterforeldrene som sine kjødelige foreldre. E ønsket at B ikke skulle få kunnskap om at de var søsken, og grunnen var at slekten satt på store eiendommer som skulle skiftes. Da disse opplysningene fra E kom fram i retten, ble B sterkt berørt. Det må derfor ha vært noe viktig sant og/eller nytt i opplysningene. Det er uansett slik at B i Norge har hatt forbindelse med familien A.

B ble gift i ca. 2005 og fikk senere sin kone hit.

Det er ubestridt at C den 22.07.04 ble viet for en mullah i Suleymanyah med sin fetter F. Ekteskapet ble registrert ved den lokale domstol og er derfor lovlig etter irakisk rett. Det er også enighet om at ekteskapet ikke ble fullbyrdet, i den forstand at ekteparet ikke flyttet sammen og ikke hadde kjønnslig omgang. C vendte hjem til skolestart etter sommeren.

I overgangen januar/februar 2005 ble politiet via skolen og andre kilder klar over at C kunne være giftet bort. Barnevernet ble involvert. Barnevernet overtok omsorgen ved hastervedtak den 02.02.05, jfr. barnevernl. § 4-6 annet ledd. Fylkesnemnda for sosiale saker besluttet den 30.05.05 omsorgsovertakelse på sperret adresse i medhold av barnevernl. § 4-19 og § 4-14. Dette vedtaket ble brakt inn for Drammen tingrett, som stadfestet det ved dom av 10.04.06.

C var altså under barnevernets omsorg med virkning fra den 02.02.05. Hun rømte en gang med farens hjelp, men ble tilbakeført. Hun forsvant så fra en barnevernsinstitusjon den 03.08.05. Det er enighet om at hun reiste til Syria i august med samme fly som tiltalte B og videre derfra til Irak. Hun flyttet sammen med F, men ble skilt fra ham i mars 2007. Hun ble boende hos slekt, sist en morbror. Hun kom senere tilbake til Norge etter aktiv innsats fra politiet og Røde Kors. Hun bor nå på sperret adresse og under sikkerhetstiltak.

Fra tingrettens dom siteres følgende om fornærmedes forklaring:

C har forklart at faren alltid har vært streng. Hun så fram til mer frihet da hun kom til Norge, men det ble verre. Hun måtte holde seg hjemme utenom skoletid. Hun ble nektet å gå på norskkurs om kvelden. Hun ble utsatt for vold ukentlig, til tider daglig. Hun ble slått, mye mot hodet, sparket mot setet så hun blødde fra underlivet, ble knepet med tang i en finger så den ble blå, m.m. Hun mener hun har fått skader av dette, bl.a. svekket hørsel, synsproblemer og pustevansker pga. skjevslått nese.

Foreldrene fant en tekstmelding fra en kurdisk gutt på mobilen hennes. Hun ble skjelt ut, slått og fratatt telefonen. Gutten ble tvunget til å flytte til England. Ved skoleslutt 2004 bestemte faren seg brått for å reise med henne til Irak. På denne tiden hadde hun også fått vite at moren var stemor og at hennes kjødelige mor var død. C ville gjerne se morens grav, men var redd for å bli etterlatt i Irak. Derfor ble skolens personale informert. C hadde møter med en sosialkurator fra kommunenes utetjeneste. Hun valgte å reise, men skrev under på en erklæring som gikk ut på at hun ville tilbake til Norge og gå på skole og ikke ønsket å gifte seg under ferieoppholdet. Faren og hun reiste så den 20. juni.

I Suleymanyah meldte det seg straks mange friere. Faren ville ikke vite noe av de hun kunne like og bestemte at hun skulle gifte seg med fetteren F. Hun ville ikke det, men ga etter for presset fordi han ellers ikke ville regne henne for sin datter og fordi hun ville bli satt igjen.

Tilbake i Norge hadde hun det like ufritt. En dag hun gråt og var trist fikk læreren rede på sammenhengen og koblet inn andre. Så overtok barnevernet omsorgen. Hun ble flyttet flere ganger, hadde det ikke godt, savnet familien og rømte. Da hun rømte for annen gang, ble hun brakt til Bs leilighet i Oslo, ble holdt fanget i 10 dager og så brakt av B til Syria. De ble møtt der av hennes mann og hans familie og av kona til B. F viste seg først fra sin beste side, men han ble enda strengere enn faren, og voldelig. De kranglet mye. Hun hadde det ikke godt. Hun krevde skilsmisse, og F kontaktet hennes far om det. Etter skilsmissen var hun ikke lenger hans datter, og hun hadde gitt avkall på alle rettigheter etter ekteskapskontrakten. Faren ba henne gjentatte ganger om å ta livet sitt og han tilbød seg å hjelpe til.

For straffutmålingen, når det gjelder tvangsekteskapet, legger lagmannsretten til grunn at C giftet seg med sin fetter som følge av utilbørlig press fra sin far. Faren ønsket at C skulle gifte seg fordi han hadde oppdaget at hun var forelsket. Han fryktet at utsiktene til å gifte henne bort etter familiens ønsker kunne bli spolert dersom det ikke ble handlet raskt. Hun ble truet med isolasjon i Irak dersom hun ikke gjorde som faren ønsket. Passet hennes ble tatt, bankkontoen hennes var tømt før avreisen, og hun var uten bankkort. Faren la ytterligere press på henne ved å si at hun ikke var hans datter dersom hun ikke gjorde som han ville. Det er ingen tvil om at de sosiale konsekvensene av at en far frasier seg sin datter kunne bli drastiske.

Lagmannsretten bemerker at tvangsekteskap er en grov krenkelse av den enkeltes frihet og selvstendighet og som regel også en grov krenkelse av råderetten over egen kropp. Av allmennpreventive grunner må det reageres strengt mot en slik forbrytelse. Strafferammen er fengsel inntil seks år, og som utgangspunkt vil straffen være ubetinget fengsel i flere år. Det er lite rettspraksis på området, men lagmannsretten har, som tingretten, funnet en viss veiledning i Rt-2006-140. Her ble hovedmannen dømt til fengsel i to og et halv år for å ha forsøkt å tvinge sin datter på 17 år til å inngå ekteskap, samt trusler og vold, herunder drapstrussel.

Lagmannsretten er enig med tingretten i at det ligger et voldselement bak det presset faren øvet, selv om det ikke er bevist at vold ble utøvd da han fikk datteren til å gifte seg. Det vises til at hun i tingretten har fortalt om regelmessige fysiske avstraffelser når faren hadde noe å utsette på henne. Hun har møtt på skolen med blå finger, noe som bekrefter hennes forklaring om at hun ble knepet over fingeren med tang. Hun har også selv fortalt på skolen at hun fikk bank når hun opponerte hjemme.

I straffeskjerpende retning må det legges vesentlig vekt på at fornærmede bare var 14 år da ekteskapet ble inngått. En pike på 14 år vil normalt ha en manglende erfaring og modenhet, både fysisk og psykisk, til å møte de forpliktelser og forventninger som et ekteskap innebærer. Dette reflekteres også ved at det er straffbart i seg selv å medvirke til at noen som er under 16 år inngår ekteskap, jf straffeloven § 220 og at den seksuelle lavalder er satt til 16 år, jf straffeloven § 196.

I skjerpende retning må det videre legges betydelig vekt på at fornærmede i en periode på over ett og et halvt år levde sammen med en mann hun ikke ønsket å være gift med i et land og et miljø hun hadde forlatt. Hun var bare 16-17 år, og det legges til grunn at hun led og levde et liv preget av frykt. Etter at hun ble skilt levde hun en stund videre i Irak på slektens nåde.

Ved hjelp av politiet og Røde Kors kom hun tilbake til Norge. Nå lever hun på ny i skjul fordi det er nødvendig å beskytte henne mot sin egen familie. Tingretten skriver i sin dom at «Hennes forklaring i retten ga et sterkt inntrykk av en isolert og passiv tilværelse preget av frykt og plaget med tanker». Det vises videre til tingrettens dom der den skriver «at far fastholder at han har brutt med datteren, at han beskylder henne for å være løgnaktig og for å ha vært utro og at han ved hovedforhandlingens slutt ga uttrykk for at dersom han ble dømt, ville han bringe sine beskyldninger om utroskap ut i det kurdiske miljøet». Dette er en særdeles alvorlig trussel som innebærer at fornærmede fortsatt må leve i frykt. I lagmannsretten ble en diagnostisk utredning 12.11.2008 av fornærmede fra en psykolog gjennomgått der det fremgår at hun har fått diagnosen posttraumatisk stresssyndrom, at hun har tunge psykiske plager, og at hun trenger omfattende behandling for å kunne leve et normalt liv. Så lenge hun må leve med en frykt for represalier fra sin familie, er fremtidsutsiktene dystre.

Lagmannsretten bemerker at saken skiller seg fra dommen i Rt-2006-140 på vesentlige punkter. I dommen fra Høyesterett var trussel- og voldselementene mer fremtredende, men på den annen side var det bare tale om forsøk på tvangsekteskap, et forsøk som ikke resulterte i noe samliv mellom partene. Videre var fornærmede tre år eldre i dommen fra Høyesterett. I tillegg kommer at A også skal straffes for å ha unndratt datteren fra barnevernmyndighetenes omsorg, noe som medførte at datteren da hun var 16-17 år måtte oppholde seg i Irak og leve sammen med ektefellen i over ett og et halvt år. Unndragelsen er uløselig knyttet til tvangsekteskapet idet den ble gjennomført for at datteren skulle leve sammen med sin ektefelle, men unndragelsen er også isolert sett en meget alvorlig forbrytelse som tilsier en straff av fengsel i ca ett år.

Tingrettens dom på fengsel i fire år er streng. Det foreligger imidlertid ikke et slikt åpenbart misforhold mellom de straffbare handlingene og den utmålte straff at lagmannsretten finner grunn til å endre tingrettens straffutmåling, jf straffeprosessloven § 344. As anke over straffutmålingen blir etter dette å forkaste.

Når det gjelder B som skal straffes for å ha unndratt fornærmede fra barnevernmyndighetenes omsorg, har lagmannsrettens funnet en viss veiledning i Rt-1994-1102, Rt-1994-1299 og Rt-2000-2085. Disse sakene skiller seg imidlertid fra foreliggende sak ved at barne bortføringene skjedde som ledd i en kamp om omsorgen for barnet. B hadde selv ingen omsorgstilknytning til fornærmede, og hans motiv for handlingen er uklar. Lagmannsretten legger til grunn at hans rolle var avgjørende da fornærmede ble holdt skjult i Norge og deretter brakt til Syria. B visste at fornærmede skulle til sin ektefelle i Irak, og at det dermed kunne gå lang tid før barnevernmyndighetene ville kunne få henne brakt tilbake til Norge under deres omsorg. I formildende retning legges det noe vekt på at det var A som sto bak omsorgsunndragelsen, og at Bs rolle var å hjelpe ham med å få bortføringen gjennomført.

Lagmannsretten er enig med tingretten i at straffen settes til fengsel i åtte måneder. Anken fra B blir således å forkaste.

Med hjemmel i skadeserstatningsloven § 3-3, jf § 3-5 ble A dømt i tingretten til å betale datteren kr 200 000 i oppreisning. Forsvareren har anført at erstatningsbeløpet er for høyt idet det bestrides at det er grunnlag for å bedømme tvangsekteskap strengere enn voldtekt.

Lagmannsretten kan ikke se at det forligger rettspraksis som er direkte sammenlignbar med foreliggende sak. Lagmannsretten er enig med tingretten og bistandsadvokaten i at tvangsekteskap og voldtekt har mange likehetstrekk idet begge handlinger som regel er grove krenkelser av den enkeltes frihet og råderett over egen kropp som ofte medfører varige psykiske plager for den fornærmede. En forskjell er imidlertid at voldtekt er en engangshendelse mens det å være tvangsgift er en varig tilstand som det kan være vanskelig å komme ut av.

A er sterkt å bebreide for sine handlinger mot sin datter. Med fullt overlegg har han sørget for at hun ble tvangsgiftet da hun bare var 14 år gammel, og han fulgte opp sitt forsett ved å unndra henne fra barnevernets omsorg slik at hun måtte leve sammen med sin ektefelle i et annet land i over ett og et halvt år da hun var 16-17 år. Etter at hun ble skilt er hun utstøtt fra familien, og må leve skjult i frykt for hva faren og familien kan foreta seg. Hun har i dag alvorlige psykiske plager, og det er uvisst hvordan det vil gå med henne fremover.

Som fremholdt av tingretten dreier det seg om en sak med uvanlig alvorlige og belastende konsekvenser for et ungt menneske. Lagmannsretten er enig med tingretten i at oppreisningsbeløpet bør settes høyere enn normen i voldtektssaker, men lagmannsretten har etter en samlet vurdering kommet til at oppreisningen bør settes til kr 150 000.

Saksomkostninger er ikke påstått, verken for A eller B, og det idømmes ikke.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning

- 1. Ankene over straffutmålingen forkastes.*
- 2. A dømmes til å betale oppreisning til C med 150.000 - etthundreogfemtusen - kroner - innen 2 - to - uker etter forkynning av denne dom med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 fra forfall til betaling skjer.*